

Tháng 8/2021

BÁO CÁO PHÂN TÍCH THỰC TRẠNG

COVID-19, BUÔN BÁN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ
VÀ VAI TRÒ CỦA NGƯỜI TIÊU DÙNG

USAID
TỪ NHÂN DÂN MỸ

TRAFFIC

BÁO CÁO CỦA TRAFFIC

GIỚI THIỆU VỀ CHÚNG TÔI

TRAFFIC là một tổ chức phi chính phủ hoạt động trên phạm vi toàn cầu với vai trò là Mạng lưới giám sát các hoạt động buôn bán động thực vật hoang dã. Sứ mệnh của TRAFFIC là thúc đẩy bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển bền vững.

Việc sao chép lại tư liệu trong báo cáo này phải được sự đồng ý của đơn vị xuất bản.

Việc nêu tên khu vực địa lý trong ấn phẩm và việc trình bày tư liệu này không hàm ý thể hiện ý kiến của TRAFFIC hoặc các tổ chức hỗ trợ cho TRAFFIC về tư cách pháp nhân của bất kỳ quốc gia, lãnh thổ, khu vực hoặc cơ quan thẩm quyền nào, cũng như không liên quan đến sự phân định biên giới hay ranh giới của những nơi trên.

Báo cáo này do Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID), thông qua Dự án "Phòng chống buôn bán, vận chuyển động vật hoang dã, đánh giá và xác định ưu tiên" (Wildlife TRAPS) hỗ trợ thực hiện. Nội dung báo cáo do tác giả hoàn toàn chịu trách nhiệm và không nhất thiết phản ánh quan điểm của USAID hay Chính phủ Hoa Kỳ.

GIÁM ĐỐC DỰ ÁN

James Compton

ĐƠN VỊ XUẤT BẢN

TRAFFIC International, Cambridge, Vương quốc Anh.

GỢI Ý TRÍCH DẪN

TRAFFIC (2021). *Phân tích tình hình Covid-19, Buôn bán động vật hoang dã và vai trò của người tiêu dùng*

© TRAFFIC 2021. Bản quyền của tài liệu công bố trong báo cáo này thuộc về TRAFFIC.

Số đăng ký tổ chức từ thiện tại Vương quốc Anh 1076722

THIẾT KẾ

Marcus Cornthwaite

LỜI CẢM ƠN

Các tác giả xin gửi lời cảm ơn tới Martin Andimile, Nga Bui, Linda Chou, Tomomi Kitade, Denis Mahonghol, Momballa Mbun, Trinh Nguyen, Glenn Sant, Jane Shuma, Anastasiya Timoshyna, Dararat Weerapong, Ling Xu, JC Zhang, và các đồng nghiệp khác tại TRAFFIC vì đã cung cấp thông tin và các đánh giá chuyên môn của họ. Chúng tôi cũng xin chân thành cảm ơn các thành viên của Cộng đồng thực hành Truyền thông thay đổi hành vi và các cá nhân đang nỗ lực hành động để giảm thiểu những rủi ro phát sinh bệnh dịch lây truyền từ động vật sang người do hoạt động buôn bán động vật hoang dã vì đã dành thời gian chia sẻ quan điểm và hiểu biết chuyên sâu của mình.

NỘI DUNG

trang 4

GIỚI THIỆU

trang 6

PHẦN 1

Mối lo ngại về nguy cơ lây bệnh từ động vật và các tác động lên hành vi của người tiêu dùng động vật hoang dã

trang 8

PHẦN 2

Các chiến lược giảm thiểu rủi ro phát sinh bệnh dịch lây truyền từ động vật trong buôn bán động vật hoang dã

trang 10

PHẦN 3

Chiến dịch Truyền thông thay đổi hành vi và các bài học về truyền thông giảm thiểu rủi ro bệnh dịch lây truyền từ động vật

trang 14

KẾ HOẠCH TIẾP THEO

trang 16

Chú thích
Nguồn ảnh

A pangolin is shown in a dark, natural setting, possibly at night. The pangolin's body is covered in its characteristic scales, which are illuminated by a light source from the left, creating a strong contrast with the dark background. The pangolin is positioned on the left side of the frame, with its head and front legs visible. The background is mostly dark, with some faint, out-of-focus light spots that suggest a natural habitat.

GIỚI THIỆU

COVID-19, BUÔN BÁN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ VÀ VAI TRÒ CỦA NGƯỜI TIÊU DÙNG

Ngày 07/02/2020, một nhóm nghiên cứu tại Quảng Châu, miền Nam Trung Quốc đã xác định tê tê có thể là vật chủ trung gian truyền vi rút SARS-CoV-2, nguồn gốc của đại dịch COVID-19¹.

Dù không có bằng chứng rõ ràng^{2,3} về nguồn gốc của vi-rút⁴, nhưng mối liên hệ của con người với động vật hoang dã và việc tiêu thụ động vật hoang dã như trường hợp của tê tê đã trở thành một thực tế không thể chối cãi. Dù COVID-19 không có nguồn gốc từ động vật hoang dã bị buôn bán, đại dịch này vẫn khiến cả thế giới phải lo ngại đến việc xuất hiện ngày càng nhiều các loại bệnh liên quan đến động vật hoang dã - từ HIV đến SARS, MERS, H1N1 (cúm lợn), H5N1 (cúm gia cầm) và Ebola. Trong số các loại bệnh này, có những dấu hiệu rõ ràng cho thấy việc lây truyền có liên quan đến hoạt động buôn bán động vật hoang dã.

Nguyên tắc cơ bản là rủi ro lây truyền bệnh từ động vật sang người sẽ tăng lên đáng kể do hành vi của con người.

Trong bối cảnh đó, thông qua Dự án TRAPS do USAID tài trợ, TRAFFIC đang phối hợp với Tổ chức Bảo tồn Thiên nhiên Quốc tế (IUCN) nhằm xác định xem liệu truyền thông thay đổi hành vi có thể khuyến khích mọi người lựa chọn các mô hình tiêu dùng an toàn, bền vững hơn. Bước đầu tiên trong hoạt động này là thực hiện bản Báo cáo Phân tích thực trạng với mục đích:

1 hiểu được sự tham gia của người tiêu dùng

trên toàn thế giới trong hoạt động mua các sản phẩm động vật hoang dã, trong bối cảnh đại dịch COVID-19 và nguồn gốc được ghi nhận của bệnh lây truyền từ động vật sang người;

2 tìm hiểu tính khả thi của các hoạt động truyền thông thay đổi hành vi

đề xuất các ý tưởng thực hiện dự án thí điểm khả thi và hiệu quả nhất;

3 chia sẻ kiến thức và lập bản đồ các can thiệp thay đổi hành vi

để các thành viên Cộng đồng thực hành Truyền thông thay đổi hành vi (là tập hợp các chuyên gia đầu ngành về nhiều lĩnh vực có kiến thức và chuyên môn về thay đổi hành vi do TRAFFIC khởi xướng và dẫn dắt) có thông tin và cơ sở nhằm thuyết phục người tiêu dùng hướng tới nguồn cung cấp động vật hoang dã an toàn, truy xuất được nguồn gốc, bền vững và hợp pháp.

Báo cáo này tập trung vào việc buôn bán và sử dụng động vật có vú hoang dã và chim hoang dã, là nhóm có nguy cơ cao về khả năng truyền bệnh sang người, và nghiên cứu ba hình thức sử dụng chính: 1) Thịt động vật hoang dã, 2) Thuốc chữa bệnh từ động vật hoang dã và 3) Động vật hoang dã được nuôi làm thú cưng hoặc sử dụng cho nghiên cứu khoa học hoặc để trưng bày. Hình

thức sử dụng thứ nhất và thứ ba có thể quan trọng hơn đối với dự án này vì các sản phẩm từ động vật hoang dã được kê đơn trong y học cổ truyền thường được chế biến và/hoặc pha loãng ra, do đó nguy cơ truyền bệnh là thấp hơn so với việc sử dụng hoặc tiếp xúc với thịt và động vật sống.

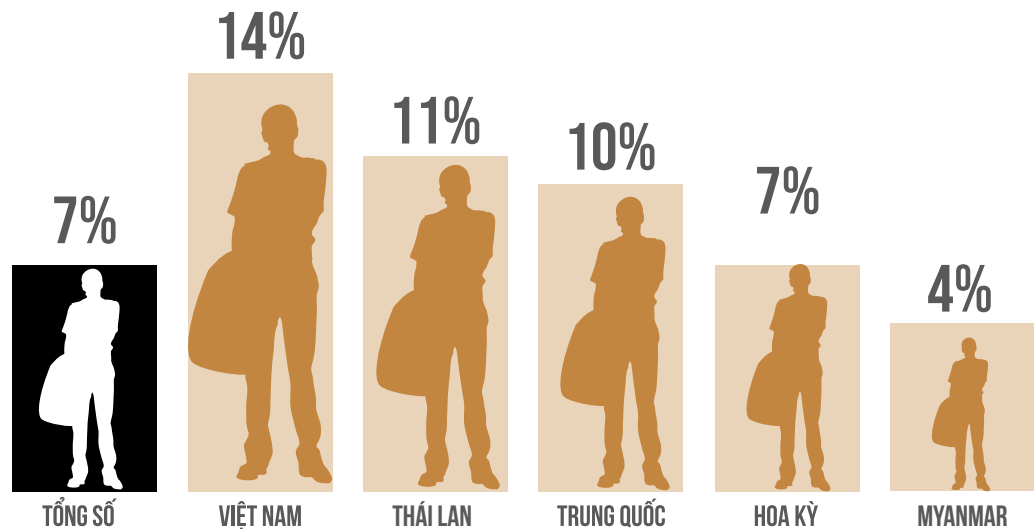
MỠI LO NGẠI VỀ NGUY CƠ LÂY BỆNH TỪ ĐỘNG VẬT CÁC TÁC ĐỘNG ĐỐI VỚI HÀNH VI CỦA NGƯỜI TIÊU DÙNG ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

Tháng 03/2020⁵ và 2021, GlobeScan và WWF đã thực hiện một khảo sát trực tuyến với người tham gia từ Việt Nam, Thái Lan, Myanmar, Nhật Bản, Đặc khu hành chính Hồng Kông, Trung Quốc và Hoa Kỳ để đánh giá niềm tin và hành vi của người tham gia khảo sát về các khu chợ động vật hoang dã trong bối cảnh COVID-19 bị nghi ngờ có liên quan đến động vật hoang dã.

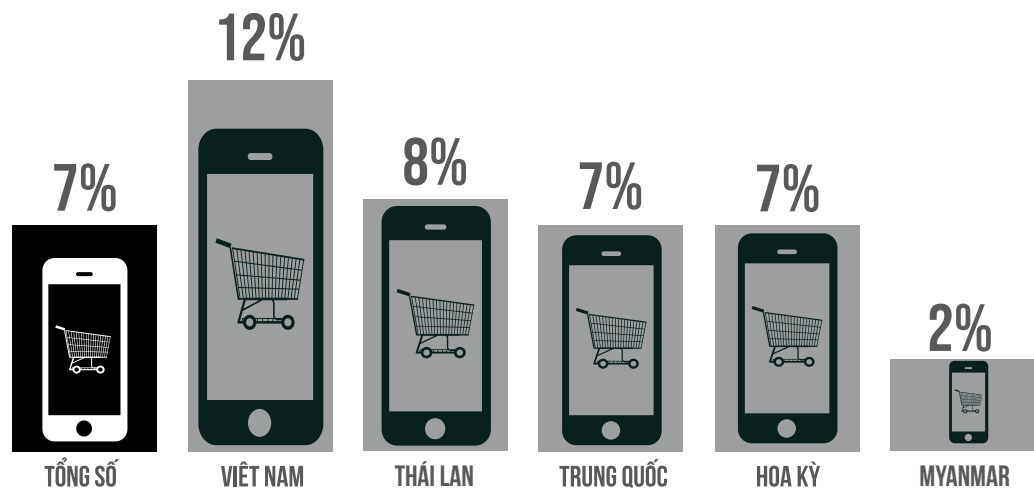
85% người được hỏi ủng hộ Chính phủ đóng cửa các khu chợ động vật hoang dã có nguy cơ cao vào năm 2021

85% người trả lời khảo sát năm 2021 tuyên bố ủng hộ chính phủ đóng cửa các khu chợ bán động vật hoang dã có nguy cơ cao và 81% cho rằng đóng cửa các khu chợ này là một biện pháp hiệu quả trong việc ngăn chặn bùng phát

dịch bệnh lây truyền từ động vật sang người trong tương lai. Đáng chú ý là 7% tổng số người được hỏi khẳng định họ hoặc một người mà họ biết đã mua các sản phẩm từ động vật hoang dã trong 12 tháng qua, trong khi 9% nói rằng họ "rất có khả năng hoặc có khả năng" sẽ làm điều tương tự trong tương lai⁶. Điều này cho thấy mặc dù người trả lời khảo sát rõ ràng khá lo ngại về việc chợ buôn bán sản phẩm từ động vật hoang dã sẽ góp phần làm tăng thêm mỗi đe dọa đại dịch, song chỉ có các biện pháp can thiệp thay đổi hành vi mới thực sự có thể thay đổi được hành vi và ý định mua sản phẩm của người tiêu dùng.

HÌNH 1A: Giao dịch mua động vật hoang dã tại một khu chợ trời trong 12 tháng qua
Nguồn: https://globescan.com/wp-content/uploads/2021/05/WWF-GlobeScan-COVID19_One_Year_Later-Highlights_Report-May2021.pdf

HÌNH 1B: Giao dịch mua động vật hoang dã trên mạng
Nguồn: https://globescan.com/wp-content/uploads/2021/05/WWF-GlobeScan-COVID19_One_Year_Later-Highlights_Report-May2021.pdf

Tháng 10/2020, WildAid và GlobeScan đã tiến hành nghiên cứu tại Nigeria về thực trạng tiêu thụ thịt thú rừng ở đô thị để đánh giá mức độ ảnh hưởng của đại dịch COVID-19 lên thói quen này.

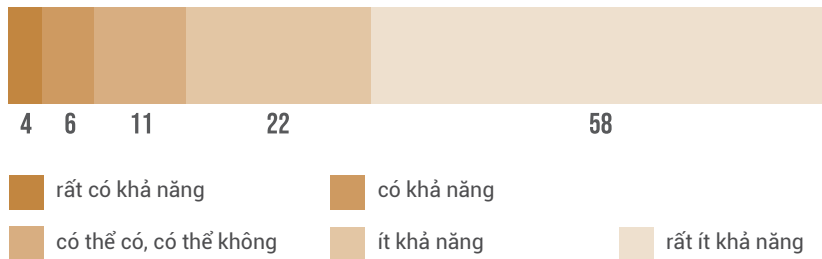
71% người trả lời khảo sát đã từng ăn thịt thú rừng vào một thời điểm nào đó trong đời

và 45% đã ăn trong năm ngoái. Mặc dù nguồn gốc của COVID-19 có khả năng là từ động vật, 75% người ăn thịt thú rừng được khảo sát vẫn lên kế hoạch sẽ ăn thịt thú rừng trong tương lai. Chỉ 27% người tiêu dùng ngừng mua thịt thú rừng do lo sợ về đại dịch như COVID-19⁷.

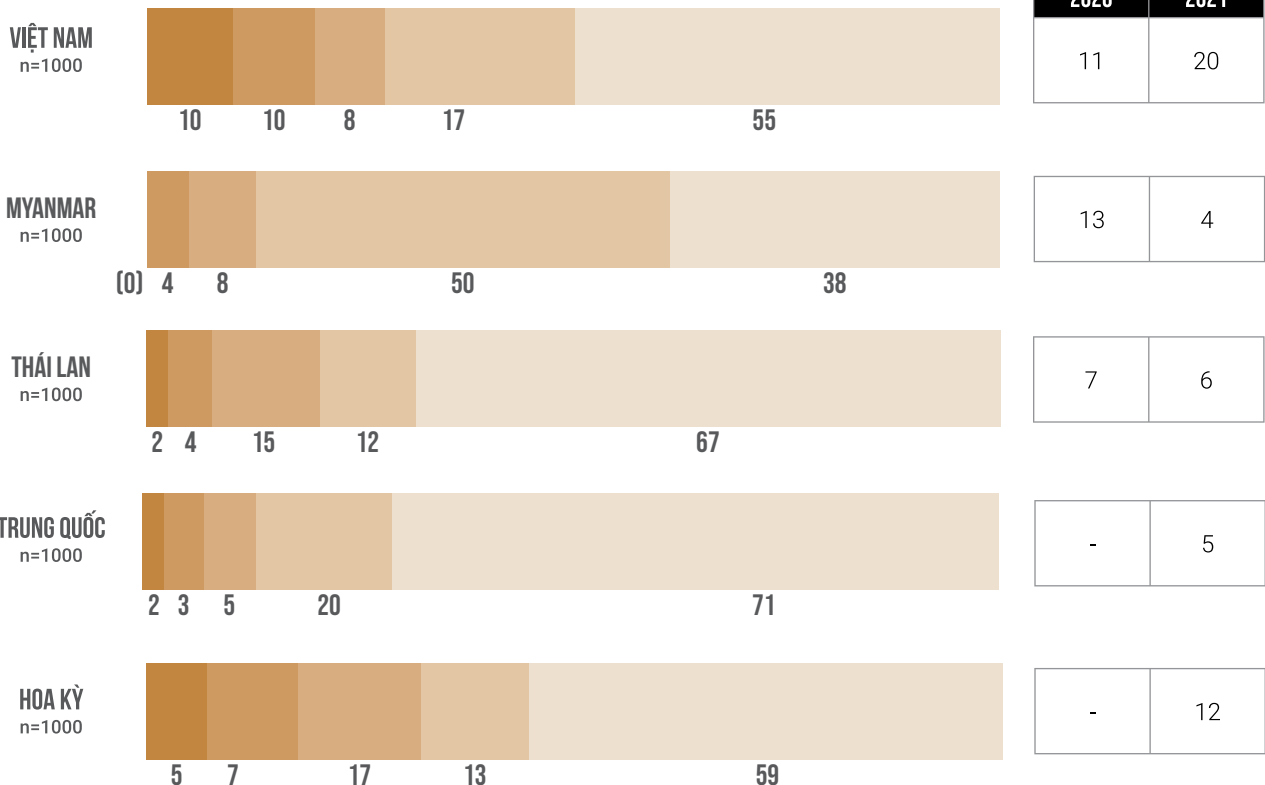

9%*

có khả năng hoặc rất có khả năng sẽ mua các sản phẩm từ động vật hoang dã trong tương lai

RẤT CÓ KHẢ NĂNG HOẶC CÓ KHẢ NĂNG SẼ MUA CÁC SẢN PHẨM ĐỘNG VẬT HOANG DÃ TRONG TƯƠNG LAI

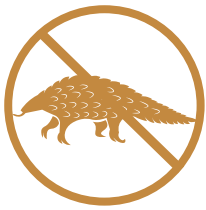

HÌNH 2: Ý định mua sản phẩm từ động vật hoang dã tại chợ động vật hoang dã trong tương lai
https://globescan.com/wp-content/uploads/2021/05/WWF-GlobeScan-COVID19_One_Year_Later-Highlights_Report-May2021.pdf
 * Số liệu này là kết quả làm tròn từ các mục "rất có khả năng" và "có khả năng".

CÁC CHIẾN LƯỢC GIẢM THIỂU RỦI RO PHÁT SINH BỆNH DỊCH LÂY TRUYỀN TỪ ĐỘNG VẬT TRONG MỐI LIÊN HỆ VỚI BUÔN BÁN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

HẠN CHẾ

Để giảm thiểu bất kỳ rủi ro nào về dịch bệnh lây truyền từ động vật có liên quan đến buôn bán động vật hoang dã, một chiến lược được đưa ra là vận động hạn chế việc buôn bán loại hình sản phẩm này. Tháng 2/2020, Trung Quốc cấm tiêu thụ thịt của một số loài động vật hoang dã trên cạn⁸. Tháng 4/2020, hơn 250 tổ chức phi chính phủ, đi đầu là Global Wildlife Conservation (Tổ chức Bảo tồn động thực vật hoang dã toàn cầu), Wildlife Conservation Society (Hiệp hội Bảo tồn động thực vật hoang dã) và WildAid cùng kêu gọi chấm dứt hoàn toàn việc buôn bán thương mại động vật hoang dã trên cạn, đặc biệt là các loài chim và nhóm động vật có vú⁹. Nhóm tác giả bản Báo cáo Phân tích thực trạng rà soát thấy tổng cộng có bốn chính phủ áp dụng hạn chế buôn bán động vật hoang dã kể từ khi bùng phát COVID-19 (đó là Trung Quốc, Việt Nam¹⁰, Ý và Hà Lan) và bảy sáng kiến của các tổ chức phi chính phủ, tổ chức liên chính phủ ủng hộ các lệnh hạn chế trong giai đoạn này.

250 tổ chức phi chính phủ kêu gọi chấm dứt buôn bán động thực vật hoang dã cho mục đích thương mại trong năm 2020

Những tổ chức vận động các lệnh hạn chế đó lập luận rằng khả năng xuất hiện bệnh truyền nhiễm từ động vật khi buôn bán thương mại các loài chim và nhóm động vật có vú sẽ gây ra những rủi ro lớn cho sức khỏe cộng đồng và nền kinh tế, như đã thấy qua những tổn thất do COVID-19 gây nên, so với lợi ích kinh tế ít ỏi của việc tiếp tục buôn bán. Một số hình thức buôn bán động vật hoang dã đang khai thác các loài có số lượng quần thể quá thấp để đảm bảo dù cho có được khai thác một cách bền vững thì hoạt động này cũng vẫn đe dọa đến việc bảo tồn loài.

CẢI CÁCH

Để giảm các nguy cơ tiềm ẩn của việc xuất hiện bệnh lây truyền từ động vật trong buôn bán động vật hoang dã, còn một chiến lược khác là cải cách các mắt xích chính của chuỗi buôn bán. Các tổ chức đề xuất chiến lược này nhấn mạnh tầm quan trọng của buôn bán động vật hoang dã đối với an ninh lương thực và tạo thu nhập, nhất là ở các vùng nông thôn; và cho rằng việc áp dụng các quy định cấm buôn bán vô tình sẽ thúc đẩy hoạt động buôn bán ngầm. Việc buôn bán và thu lợi từ động vật hoang dã được cho là động lực quan trọng giúp quản lý động vật hoang dã có trách nhiệm, coi đây như một nguồn tài nguyên thiên nhiên.

cách tiếp cận kết hợp lồng ghép cải cách và các quy định hạn chế được WHO, OIE và UNEP vận động

Nhóm tác giả đã tìm thấy tổng cộng bảy sáng kiến thúc đẩy cải cách việc buôn bán động vật hoang dã (một số bắt đầu trước khi bùng phát COVID-19), bao gồm các quy định mới, trong đó cho phép buôn bán thịt thú rừng hợp pháp ở Tanzania và sáu hướng dẫn do các tổ chức phi chính phủ, liên chính phủ ban hành. Tổ chức Collaborative Partnership on Sustainable Wildlife Management (Quan hệ đối tác cộng tác về quản lý động thực vật hoang dã bền vững) lập luận rằng các lệnh cấm buôn bán động vật hoang dã mới sẽ không thể giải quyết được nguyên nhân chính gây ra các bệnh truyền nhiễm từ động vật, bao gồm cả việc môi trường sống của các loài động vật bị phá hủy và thu hẹp và mất đa dạng sinh học. Những nguyên nhân này mới khiến cho hệ sinh thái bị ảnh hưởng và mất đi khả năng ứng phó với bệnh dịch¹¹. WWF đã đưa ra danh sách những mối đe dọa tiềm ẩn đối với hệ sinh thái và coi đó là chìa khóa cho các hành động toàn cầu nhằm ngăn chặn đại dịch trong tương lai¹².

KẾT HỢP

Trong số các chiến lược được đề xuất nhằm giảm thiểu rủi ro lây bệnh truyền nhiễm từ động vật trong buôn bán động vật hoang dã, có một số khuyến nghị là kết hợp các lệnh hạn chế/cấm với các quy định cải cách. Nhóm tác giả đã tìm thấy ba sáng kiến do các tổ chức phi chính phủ, liên chính phủ dẫn dắt ủng hộ cách tiếp cận kết hợp này. Nổi bật nhất là hướng dẫn tạm thời vào tháng 4/2021 do Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), Tổ chức Thú y Thế giới (OIE) và Chương trình Môi trường Liên hợp quốc (UNEP) phối hợp ban hành. Hướng dẫn tạm thời này kêu gọi chính phủ các quốc gia tạm thời hạn chế buôn bán động vật có vú hoang dã còn sống trong thời điểm chưa có các quy định thương mại và các đánh giá rủi ro đầy đủ, áp đặt các tiêu chuẩn an toàn sinh học nghiêm ngặt đối với việc buôn bán động vật có vú hoang dã được nuôi nhốt và tiến hành các chiến dịch nâng cao nhận thức về an toàn thực phẩm cũng như rủi ro về việc lây lan bệnh truyền nhiễm từ động vật liên quan đến buôn bán động vật hoang dã¹³.

Một người phụ nữ đi qua khu chợ bán động vật hoang dã ở Calavi, Benin

CHIẾN DỊCH TRUYỀN THÔNG THAY ĐỔI HÀNH VI BÀI HỌC TRUYỀN THÔNG VỀ NGUY CƠ LÂY TRUYỀN BỆNH DỊCH TỬ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ SANG NGƯỜI

HÌNH 3:

Trích đoạn truyện tranh được xây dựng cho chiến dịch #NyamaCongo của CIFOR ở Cộng hòa Dân chủ Congo. Nội dung văn bản: "Hãy ủng hộ nông sản từ những người nông dân Congo của chúng ta! Nói không với thịt thú rừng ở thành phố."
<https://www.cifor.org/yangambi/2390/la-viande-de-brousse-en-ville-moi-je-dis-non-chez-lavocat/>

**rủi ro phát sinh
bệnh truyền
nhiễm từ động vật**
không được đề cập
trong gần một nửa số
chiến dịch TTTĐHV
được nghiên cứu

ÍT THÔNG ĐIỆP TRUYỀN THÔNG ĐẾN NGƯỜI TIÊU DÙNG HƠN MONG ĐỢI

Bất chấp rủi ro lây truyền bệnh từ động vật trong buôn bán động vật hoang dã và mối liên hệ mà các phương tiện truyền thông đưa tin cũng như các nghi vấn mà phái đoàn của WHO đến đến Vũ Hán đầu năm 2021 đã phát hiện ra, gần một nửa số chiến dịch truyền thông thay đổi hành vi được nghiên cứu không truyền thông các thông điệp về nguy cơ lây truyền bệnh truyền nhiễm từ động vật. Nhóm tác giả tìm thấy 12 ví dụ về các chiến dịch mà thông điệp truyền thông thay đổi hành vi có nhắc tới nguy cơ phát sinh bệnh truyền nhiễm từ động vật được thực hiện từ đầu năm 2020, bốn thông điệp do chính phủ tài trợ (tại Việt Nam, Trung Quốc, Cameroon và CHDC Congo) và tám thông điệp do các tổ chức phi chính phủ, và các cơ quan phát triển quốc tế khởi xướng. Tuy nhiên, trong 12 trường hợp này, chỉ bảy trường hợp có thông điệp đề cập rõ ràng đến nguy cơ lây truyền bệnh dịch từ động vật. Bảy sáng kiến tập trung vào người dùng thịt thú rừng, một sáng kiến tập chung vào đối tượng sở hữu động vật hoang dã làm thú cưng và bốn sáng kiến về buôn bán động vật hoang dã nói chung.

SỰ KHÁC BIỆT GIỮA CÁC KHU VỰC TRONG VIỆC SỬ DỤNG THÔNG ĐIỆP ĐỀ CẬP ĐẾN NGUY CƠ PHÁT SINH DỊCH BỆNH TỪ ĐỘNG VẬT

Có nhiều lý do để xây dựng các thông điệp với nội dung khác nhau nhưng nguyên tắc chung là thông điệp cần phù hợp với hoàn cảnh và đối tượng tại địa phương. Ở Trung Phi, người tiêu dùng coi COVID-19 là vấn đề ở nước ngoài do dịch bệnh này nổi lên ở Trung Quốc. Vì thế, liên hệ vấn đề này với việc tiêu thụ thịt thú rừng tại địa phương sẽ không có nhiều tác động tới người tiếp nhận thông điệp; thông điệp về an toàn thực phẩm và tình trạng kém vệ sinh của chuỗi buôn bán thịt thú rừng không được kiểm soát sẽ phù hợp hơn. Ở Thái Lan, kêu gọi ngăn chặn hành vi tàn ác đối với động vật, bảo tồn thiên nhiên hoặc tránh hậu quả pháp lý do tiêu thụ thịt thú rừng bị săn bắt trái phép tỏ ra hiệu quả hơn so với thông điệp nhắc tới COVID-19 nếu muốn kêu gọi giảm nhu cầu tiêu thụ thịt thú rừng.

BẰNG CHỨNG KHÔNG RÕ RÀNG VỀ PHƯƠNG THỨC HIỆU QUẢ NHẤT ĐỂ THU HÚT NGƯỜI TIỂU DÙNG

Người mua động vật hoang dã làm vật nuôi phản ứng mạnh mẽ hơn trước thông điệp về nguy cơ lây bệnh truyền nhiễm từ động vật so với người tiêu dùng thịt động vật hoang dã; tuy nhiên, đối với những người hứng thú với việc mua vật nuôi lạ, nhận thức về nguy cơ lây truyền bệnh từ động vật vẫn không làm giảm nhu cầu của họ¹⁴. Tương tự như vậy, nhận thức về nguy cơ lây bệnh từ động vật không tác động nhiều đến nhu cầu của những người thường xuyên tiêu thụ thịt thú rừng^{15,16}. Để tiếp cận những người tiêu dùng thường xuyên, thông điệp không nên tập trung vào việc giảm nhu cầu sử dụng sản phẩm từ động vật hoang dã mà nên hướng đến việc nâng cao chất lượng công tác quản lý động vật hoang dã nuôi nhốt, sao cho vừa an toàn vừa bền vững.

CÓ ÍT CHIẾN DỊCH TRUYỀN THÔNG THAY ĐỔI HÀNH VI ĐƯỢC ĐỊNH HƯỚNG SẼ TẬP TRUNG VÀO NGUY CƠ NÀY

Nhóm tác giả của bản Phân tích thực trạng tìm thấy ba nghiên cứu đang được tiến hành về nguy cơ phát sinh bệnh truyền nhiễm từ động vật trong mối liên hệ với việc buôn bán động vật hoang dã,

dự kiến hoàn thành vào nửa cuối năm 2021. Một nghiên cứu tập trung vào buôn bán động vật hoang dã nói chung, một nghiên cứu tập trung vào thịt thú rừng và một nghiên cứu tập trung vào các loài vật nuôi lạ, ít phổ biến. Ngoài ba chiến dịch truyền thông thay đổi hành vi thí điểm dự kiến được xây dựng trong khuôn khổ Dự án TRAPS về động vật hoang dã, có tám chiến dịch truyền thông thay đổi hành vi khác đã được lên kế hoạch thực hiện trong năm tới. Bốn trong số tám chiến dịch này sẽ hướng đến việc tiêu thụ thịt động vật hoang dã, ba chiến dịch tập trung giảm nhu cầu sử dụng thuốc làm từ động vật hoang dã, hai chiến dịch về giảm nhu cầu sử dụng động vật hoang dã làm vật nuôi và một chiến dịch về buôn bán động vật hoang dã nói chung (lưu ý rằng sẽ có hai chiến dịch tập trung vào cả thịt thú rừng và thuốc từ động vật hoang dã).

Những con số này cho thấy có ít thông điệp truyền thông thay đổi hành vi về nguy cơ lây truyền bệnh dịch từ ĐVHD so với năm ngoái; vì vậy Bản Phân tích thực trạng đánh giá cần có thêm nhiều thông điệp truyền thông thay đổi hành vi tập trung cụ thể vào nguy cơ phát sinh các loại bệnh truyền nhiễm mới nổi (EID) trong mối liên hệ với buôn bán động vật hoang dã hơn nữa trong thời gian tới.

Chim sơn ca hoang dã bị bắt để bán làm vật nuôi ở Hà Nội, Việt Nam

Sự tham gia của các thành viên Cộng đồng thực hành TTTĐHV để cung cấp kiến thức chuyên môn về y tế và thú y

CÓ PHẢI NGƯỜI TIÊU DÙNG LUÔN LÀ ĐỐI TƯỢNG TỐT NHẤT ĐỂ TÁC ĐỘNG KHÔNG?

Trong bối cảnh duy trì hệ thống buôn bán động vật hoang dã bền vững và an toàn, các sản phẩm thay thế có thể vẫn có nguồn gốc là các sản phẩm từ động vật hoang dã nhưng phải đến từ các nguồn có thể truy xuất được. Điều mấu chốt đối với bất kỳ sản phẩm thay thế nào, dù là thuần hóa hay hoang dã, là tính an toàn và bền vững, kết hợp với chuỗi buôn bán minh bạch để đảm bảo đáp ứng các điều kiện trên.

Để hướng người tiêu dùng đến với những sản phẩm thay thế an toàn, cần phải có sản phẩm thay thế. Trong bối cảnh không có sản phẩm thay thế dễ tiếp cận, truyền thông thay đổi hành vi nên xem xét những đối tượng mục tiêu khác trong chuỗi buôn bán động vật hoang dã, ví dụ nhà hoạch định chính sách để cải cách thể chế, cán bộ thực thi pháp luật để thực thi pháp luật hiệu quả hơn, hoặc các đơn vị sản xuất và người bán để xử lý các sản phẩm từ động vật hoang dã an toàn hơn.

CƠ HỘI CHO CỘNG ĐỒNG THỰC HÀNH TRUYỀN THÔNG THAY ĐỔI HÀNH VI THAM GIA

Cần có sự tham gia của chuyên gia với kiến thức chuyên môn về nhiều lĩnh vực khác nhau để đảm bảo đánh giá đầy đủ các khía cạnh về thú y, y tế và hành vi của con người hướng đến việc giảm thiểu rủi ro bệnh truyền nhiễm mới nổi trong mối liên hệ với buôn bán động vật hoang dã. Do đó, công việc này sẽ cần sự tham gia của những thành viên Cộng đồng thực hành truyền thông thay đổi hành vi giàu kinh nghiệm trong các lĩnh vực y tế, an toàn thực phẩm và thú y (cả động vật hoang dã và vật nuôi). Ngoài ra, cũng cần xây dựng mối quan hệ với các cơ quan quản lý nhà nước mà động vật hoang dã không phải là chức năng, nhiệm vụ chính (ví dụ như quản lý tài nguyên thiên nhiên, lâm nghiệp, thủy sản, v.v.), nhằm thu hút sự tham gia của tất cả các cơ quan hoạt động tại các lĩnh vực như y tế, thú y, nông nghiệp, chăn nuôi và y học cổ truyền.

HÌNH 4: Hình ảnh từ “Toa đàm để thay đổi”, một sê-ri chương trình trực tuyến do ThaiRath TV và WildAid sản xuất tại Thái Lan. Chương trình quy tụ những người nổi tiếng và chuyên gia y tế nhằm thảo luận về nguy cơ phát sinh bệnh lây truyền từ động vật do buôn bán và tiêu thụ động vật hoang dã. Dịch văn bản: “Toa đàm để thay đổi: Duy trì khoảng cách nhất định giữa con người và động vật hoang dã”. <https://www.facebook.com/thairathtv/videos/2973591922736467/>

Chợ đêm bán các sản phẩm từ động vật hoang dã ở Đặc khu hành chính Hồng Kông

CÁC BƯỚC TIẾP THEO CỦA DỰ ÁN WILDLIFE TRAPS

TÌM KIẾM ĐỐI TÁC MỚI

TRAFFIC sẽ khuyến khích sự tham gia của các đối tác mới trong Cộng đồng thực hành truyền thông thay đổi hành vi về các vấn đề liên quan đến bệnh lây truyền từ động vật và buôn bán động vật hoang dã

CÁC BÊN LIÊN QUAN VỀ Y TẾ VÀ THÚ Y

TRAFFIC sẽ khuyến khích sự tham gia của các đối tác mới trong Cộng đồng thực hành truyền thông thay đổi hành vi về các vấn đề liên quan đến bệnh lây truyền từ động vật và buôn bán động vật hoang dã

01

CÁC BÊN LIÊN QUAN HIỆN TẠI TRONG CỘNG ĐỒNG THỰC HÀNH

Khuyến khích và tạo điều kiện cho các thành viên hiện tại trong Cộng đồng truyền thông thay đổi hành vi, đặc biệt là các chuyên gia giàu kiến thức và chuyên môn thực hiện các sáng kiến thay đổi hành vi trong lĩnh vực y tế chia sẻ kinh nghiệm của mình với những người khác

02

03

HỢP TÁC VỚI CÁC TỔ CHỨC LIÊN CHÍNH PHỦ

Thu hút sự tham gia của các bên liên quan cấp cao hơn trong các tổ chức liên chính phủ (IGO) có liên quan thông qua các cơ quan tài trợ và đại sứ quán

04

ĐÁNH GIÁ TÀI LIỆU HIỆN CÓ CỦA TRAPS

Tham vấn đối tác, đặc biệt là chuyên gia từ ngành y tế để đánh giá các tài liệu truyền thông thay đổi hành vi do Wildlife TRAPS xây dựng

XÂY DỰNG BẢN ĐỒ THAY ĐỔI

Xác định các bước cần thực hiện để tạo động lực bền vững cho sự thay đổi và xây dựng một bản đồ thay đổi chứng minh việc thực hiện các bước này sẽ đảm bảo việc đạt được mục tiêu dài hạn là giảm rủi ro phát sinh bệnh lây truyền từ động vật

05

ĐÁNH GIÁ LOÀI/ CHUỖI BUÔN BÁN

Để định hướng công tác xây dựng chính sách và thực thi pháp luật, cần thiết lập a) loài/ chuỗi buôn bán và hoạt động thương mại nào có nguy cơ cao phát sinh bệnh dịch và cần cấm tiếp tục hoạt động; b) loài/ chuỗi buôn bán và hoạt động thương mại nào cần cải cách; và c) loài/ chuỗi buôn bán và hoạt động thương mại nào có rủi ro thấp, do đó có thể an toàn để tiếp tục thực hiện

06

07

THAY ĐỔI HÀNH VI

Thử nghiệm các phương pháp tiếp cận mới để thay đổi hành vi phát sinh nguy cơ lây truyền dịch bệnh từ hoạt động của các tác nhân/ nhóm đối tượng khác trong chuỗi buôn bán động vật hoang dã, bên cạnh nhóm đối tượng người tiêu dùng cuối cùng

08

CHÚ THÍCH

¹ <https://www.nature.com/articles/d41586-020-00364-2>

² <https://www.nature.com/articles/d41586-020-00548-w>

³ <https://www.traffic.org/site/assets/files/12764/covid-19-briefing-vfinal.pdf>

⁴ <https://www.who.int/health-topics/coronavirus/origins-of-the-virus>

⁵ <https://globescan.com/public-calls-governments-close-wildlife-markets-covid-19/>

⁶ https://globescan.com/wp-content/uploads/2021/05/WWF-GlobeScan-COVID19_One_Year_Later-Full_Report-May2021-1.pdf

⁷ <https://wildaid.org/wp-content/uploads/2021/01/Nigeria-Bushmeat-Consumption-Survey-Report.pdf>

⁸ <http://www.npc.gov.cn/npc/c30834/202002/74a850a51661458390c9ae89e35b3807.shtml>

⁹ <https://endthetrade.com/>

¹⁰ Chỉ thị số 29/CT-TTg ngày 23/7/2020 của Thủ tướng Chính phủ về một số giải pháp cấp bách quản lý động vật hoang dã.

¹¹ https://cites.org/eng/CPW_Statement_covi19_wildlife_16102020

¹² <https://www.worldwildlife.org/pages/covid-19-and-wildlife-trade-perspectives-and-proposed-actions>

¹³ https://cdn.who.int/media/docs/default-source/food-safety/ig-121-1-food-safety-and-covid-19-guidance-for-traditional-food-markets-2021-04-12-en.pdf?sfvrsn=921ec66d_1&download=true

¹⁴ https://www.wwf.or.jp/activities/data/20200303_wildlife02.pdf

¹⁵ <https://library.wcs.org/Scientific-Research/Research-Publications/Publications-Library/ctl/view/mid/40093/pubid/DMX3743300000.aspx>

¹⁶ <https://wildaid.org/wp-content/uploads/2021/01/Nigeria-Bushmeat-Consumption-Survey-Report.pdf>

NGUỒN ẢNH

Bìa	Peeter Viisimaa
4	Rich Lindie
9	Peeter Viisimaa
13, 17	Adi Wahid

TRAFFIC là một tổ chức phi chính phủ, hoạt động trên phạm vi toàn cầu nhằm giám sát các hoạt động buôn bán động thực vật hoang dã, với mục tiêu thúc đẩy bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển bền vững.

Mọi câu hỏi về nội dung của tài liệu này vui lòng gửi trực tiếp đến Sam Campbell, Cán bộ dự án Wildlife TRAPS:
sam.campbell@traffic.org

Để biết thêm thông tin chung, xin liên hệ:
Văn phòng toàn cầu
David Attenborough Building Pembroke Street
Cambridge CB2 3QZ UK

+44 (0)1223 277427
traffic@traffic.org
traffic.org

Số đăng ký tổ chức từ thiện tại Anh 1076722,
Số đăng ký Công ty TNHH 3785518.

TRAFFIC